

Міністерство освіти і науки України Житомирський
державний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

Стародубець Галина

**«Методичні рекомендації до курсу
«Історія і теорія сталінізму»
для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 032 «Історія та археологія»**

ЖИТОМИР 2023

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного
університету імені Івана Франка
(Протокол № від 2023р.)

Рецензенти:

Олег МЕЛЬНИЧУК - д. і. н., проф., завідувач кафедри всесвітньої історії
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського;

Олександра СТАСЮК – д.і.н., старший науковий співробітник Інституту
українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України;

Ігор ВЛАСЮК – к.і.н., доц., доцент кафедри всесвітньої історії Житомирського
державного університету імені Івана Франка.

М 54 Методичні рекомендації до курсу «Історія і теорія
сталінізму» для здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 032
«Історія та археологія». Укладач: Галина Стародубець -
Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2023. –
40 с.

Видання підготовлене з метою надати методичну допомогу здобувачам
032 «Історія та археологія» у вивченні освітньої компоненти «Історія і теорія
сталінізму». Методична розробка містить опис і структуру освітньої
компоненти, плани семінарських занять і методичні рекомендації до них,
список рекомендованої літератури.

© Стародубець Галина, укладач, 2023
© Житомирський державний університет імені Івана Франка
УДК 94:902
М 54

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис освітньої компоненти.....	6
Структура освітньої компоненти.....	7
Програма навчальної дисципліни.....	8
Плани семінарських занять.....	11
Підсумкова модульна робота (аудиторна).....	21
Тести	22
Варіанти творчого завдання.....	30
Дати визначення основних понять	32
Рекомендована література.....	33
Орієнтовний перелік питань для заліку з курсу «Історія і теорія сталінізму».....	36
Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти з курсу «Історія і теорія сталінізму».....	38

ВСТУП

Спеціальний курс «Історія і теорія сталінізму» створено з метою поглиблення знань студентів старшокурсників зі світової історії, політології, історії держави і права. Період сталінізму (к.1920 - поч.1950-х років) є дуже складним періодом вітчизняної історії, а його дійові особи мали трагічну долю, не залежно від того, на якому щаблі соціальної чи владної ієрархії перебували. Сталінізм як політична система і як ідеологія виявився надзвичайно живучим. На наших очах відбувається його «реінкарнація» в Російській федерації у формі зовнішньої внутрішньої політики, відроджуваних символів, ідеології. Розуміння цього процесу є надзвичайно важливим для сучасного молодого покоління, оскільки неможливо захистити свою державу, якщо не знаєш зброї, яку ворог застосовує проти тебе.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія і теорія сталінізму» є:

- ознайомити студентів з ключовими науковими проблемами сталінського періоду радянської історії;
- розглянути та опрацювати історіографію питання та важливі джерела, які розкривають суть політики сталінізму;
- виокремити основні міфологеми сталінського періоду, які активно використовуються сучасними пропагандистами імперської ідеології рашизму;
- показати антигуманну суть сталінізму як одного з різновидів ідеології тоталітаризму та злочинність його політики державного терору і репресій.

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання. Вона формує і поглиблює такі **компетентності та програмні результати навчання:**

Компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі історії, археології, архівознавства, музеєзнавства, пам'яткознавства та ін., в процесі різнопланової фахової діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність працювати автономно.

ЗК03.Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)

ЗК06 Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК08 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК10. Здатність діяти соціально відповідально та з усвідомленням громадянської позиції.

СК01. Здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію.

СК02. Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук.

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології.

СК04. Здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

СК06. Здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області.

СК09. Здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології

СК10. Усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики.

СК 12. Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації

Програмні результати навчання

ПР01. Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень.

ПР02. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.

ПР05. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері історії та археології, висувати та перевіряти гіпотези, обирати методи дослідження, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

ПР07. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПР08. Розширювати актуалізовану джерельну базу за рахунок введення до наукового обігу архівних джерел, опрацювання фондів музеїв, участі у наукових й археологічних експедиціях тощо.

ПР10. Критично оцінювати ступінь розробленості дослідницької проблеми та отриманих результатів фахівцями.

Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП / ОНП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма	заочна форма
Кількість кредитів – 3,5	03 Гуманітарні науки	Обов’язкова	
	032 Історія та археологія		
Модулів –1	Історія та археологія	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 105		1	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми аудиторних – 2,2 год самостійної роботи здобувача – 3,9 год.	другий (магістерський)	20год.	-
		Практичні / Семінарські	
		18 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		67 год.	-
		Індивідуальна робота	
		-	-
		Вид контролю: залік	

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	Всього	Лекції	Семінарські	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Індивідуальні
Модуль І. Сутність і основні риси сталінізму та його прояви в державній політиці СРСР та сучасної Росії.												
Тема 1. Сутність і основні риси сталінізму. Історіографічне осмислення проблеми.	12	2	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Й. В. Сталін – постать на тлі епохи. Становлення адміністративно-командної системи і режиму особистої влади І В. Сталіна.	11	2	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Соціально-політичні процеси в СРСР доби утвердження тоталітаризму.	11	2	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Культура і мистецтво як інструменти сталінської пропаганди.	12	2	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Історична наука та освіта в умовах сталінізму	11	2	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Повсякдення радянської людини в умовах сталінізму.	12	2	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Державний терор та репресії.	13	4	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Експорт сталінізму в країни Центрально-Східної Європи	12	2	2	-	8	-	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Спадщина сталінізму в сучасному світі	11	2	2	-	7	-	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	105	20	18	-	67	-	-	-	-	-	-	-

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Сутність і основні риси сталінізму. Основні засади внутрішньої політики більшовицької влади в період правління Й. Сталіна.

Тема 1. Сутність і основні риси сталінізму. Історіографічне осмислення проблеми. Суть та періодизація епохи сталінізму. Сталінізм крізь призму концепції тоталітаризму. Сталінізм як різновид тоталітаризму. Історіографічне осмислення проблеми. Наукова постановка проблеми сталінізму у перебудовчій історіографії. Сталінізм у сучасному історико-політологічному дискурсі України: (Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі; Єсельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві) Наукові дискурси про суть сталінізму в Європі та Північній Америці. Біографія Сталіна.

Тема 2. Й. В. Сталін – постать на тлі епохи. Становлення адміністративно-командної системи і режиму особистої влади І В. Сталіна.

Передумови формування адміністративно-командної системи та режиму особистої влади Сталіна 1917-1929 рр. Основні чинники формування адміністративно-командної системи та режиму особистої влади Сталіна. Культ особи Сталіна: основні чинники формування. Оцінка В.Леніним особи Сталіна. Боротьба Сталіна з внутрішньопартійною опозицією. Закріплення культу особи Сталіна в історико - партійній науці після XVII з'їзду ВКП(б). Формування політичної основи сталінізму. Організаційно - структурні зміни більшовицької партії впродовж 1920-х років. Зростання ролі Секретаріату ВКП(б). Місце і роль Сталіна у ВКП(б). Доповідь М.Хрущова «Про культ особи і його наслідки».

Тема 3. Соціально-політичні процеси в СРСР доби утвердження тоталітаризму.

Масова соціальна і географічна мобільність населення в умовах радикальних політичних змін. Уявні класи як результат більшовицького «винаходу» класового суспільства. Владна стратегія «класової війни»: включені і виключені. Номенклатура: способи і джерела формування, ієрархічна структура. Причини, механізми, динаміка виникнення і еволюції маргінальних верств у радянській системі в 1920-1930-ті роки (спецпоселенці, депортовані, куркулі, «вороги народу», політичні в'язні та ін.). Городяни: соціально-правовий статус в СРСР. Становище радянського селянства. «Розкуркулення» селянства.

Тема 4. Культура і мистецтво як інструменти сталінської пропаганди.

Становлення радянської пропагандивної системи. Використання літератури та журналістики як інструментів пропаганди радянського способу життя. Зародження та суть принципу «соціалістичного реалізму».

Кінематограф в період сталінського тоталітаризму та його роль і місце у формуванні «нової радянської людини», насадження більшовицької ідеології. Музичне та образотворче мистецтво в період сталінського тоталітаризму.

Політична цензура як форма ідеологічного контролю: види і способи реалізації.

Тема 5. Історична наука та освіта в умовах сталінізму

Ідеологізація історичної науки: причини і наслідки. Історична наука та освіта в СРСР в 1930-х роках.

Суть радянської концепції викладання історії в 1930-ті роки. Основні чинники, які впливали на зміну концепції історії України в повоєнний період та її суть.

Українська історіографія про вузлові концепти сталінської версії історії України (Єскельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві): 1. Постать Б.Хмельницького та історичне значення «Переяславської угоди»; 2. Полеміка у Львівському університеті навколо «школи Грушевського»; 3. Українська ждановщина.

Причина та наслідки «атаки» на істориків у 1947 р. Основні характеристики сталінського підручника з історії України.

Тема 6. Повсякдення радянської людини в умовах сталінізму.

«Історія повсякдення» і «мікроісторія» як напрямки дослідження нової історичної науки. Основні поняття та терміни. Масова соціальна і географічна мобільність населення в умовах радикальних політичних змін.

Виклики урбанізації і нове соціалістичне місто для робітників: впровадження «мас» в міське життя. Нові і старі (традиційні) форми соціальної організації і культури робітників в місті. Конструювання робітничого класу.

Економіка дефіциту та ієрархія доступу до матеріальних благ. Привілеї і статусні групи. Від традиційної моделі сім'ї до радянського варіанту модерної сім'ї.

Державні стратегії втручання і нагляду над сім'єю.

Тема 7. Державний терор та репресії. Політика «Червоного терору»: причини, головні дійові особи, жертви. Репресії кінця 20-х - початку 30-х рр. Голодомори 1933 і 1946 років як різновид державного терору.

Соціальні категорії репресованих. Великий терор: причини, суть, наслідки.

Імперія таборів – ГУЛАГ: історія створення, мета створення, особливості управління та функціонування. Географія поширення та категорії ув'язнених.

Український народ як об'єкт державного терору та політичних репресій. Боротьба радянської влади проти українського повстанського руху в повоєнний період: форми, способи, масштаби і наслідки.

Тема. 8. Експорт сталінізму в країни Центрально-Східної Європи

Передумови для політики «експорту революції» та розширення сфер впливу сталінського режиму в країнах Центрально-Східної Європи. Ліквідація профашистських організацій та сил колабораціоністів, відновлення демократичних інститутів. Зміни в економічному житті країн, в яких помітно відчувається радянський чинник. Та найсильнішим радянське втручання відчувалось саме під час третього етапу. Створення Інформаційного бюро 9 комуністичних партій (СРСР, Польщі Болгарії, Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Югославії, Франції та Італії. 1947 р.). Індустріалізація та кооперація сільського господарства. Формування культу вождів – Б. Берута (Польща), К. Готвальда (Чехословаччина), М. Ракоші (Угорщина).

Інституційне оформлення прорадянського блоку (Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ)); створення військового союзу – Організація Варшавського Договору в 1955 р.

Тема 9. Спадщина сталінізму в сучасному світі. Неосталінізм і витоки сучасного російського політичного менталітету. Концепція «руського міра»: суть і витоки. Політика керівництва сучасної Росії щодо пам'яті про Другу світову війну: доктрина «победобесія». «Рашизм» як нова ідеологія сучасної російської імперії. Сталінізм в історичній пам'яті народів пострадянського простору. Сталінізація суспільної свідомості в деяких країнах пострадянського простору та в країнах Європи. Виклики і загрози неосталінізму для сучасного світу.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1

СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ РИСИ ТОТАЛІТАРИЗМУ (СТАЛІНІЗМУ). ІСТОРІОГРАФІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ.

План.

1. Сутність і основні риси тоталітаризму.
2. Передумови виникнення сталінізму. Основні риси сталінізму.
3. Виникнення терміну сталінізм та особливості наукового осмислення цього феномена.
4. Сталінізм в оцінці політичної думки українського визвольного руху 1930-1940-х років.
5. Зарубіжна історіографія проблеми сталінізму.

Рекомендована література:

1. Stephan Kotkin. Magnetic Mountain. Stalinism as a Civilization. Understanding the Russian Revolution, 1995, P. 9-21
2. Баберовскі Йорг. Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з німецької. К.: К.І.С., 2007. С. 7-24.
3. Грабовський С. Україна today: під прапором сталінізму. Соціальна міфологія. Київ, 2013. 230 с.
4. Дем'яненко Б. Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. Монографія. К. : Нелень, 2000. С.9-20; 21-56.
5. Лаас Н. Соціальна історія СРСР в американській історіографії: теоретичні дискусії 1980–2000-х рр // Український історичний журнал. 2010. № 4.
6. Маля М. Радянська трагедія: історія соціалізму в Росії 1917-1991 р. Київ, 2000. С.209-256.
7. Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія. Київ, 2012. С.170 – 195.
8. Стародубець, Галина. Сталінізм в оцінці політичної думки українського визвольного руху 1930-1940-х років. Дрогобицький краєзнавчий збірник . Дрогобич: Посвіт, 2015. С. 166-172.
9. Терлецька Ірина. Сутність сталінізму: історіографічне осмислення в сучасній Україні і Росії // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2011. 16. С. 232-248.
Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/xxx_2011_16_232
10. Фон Хаген Марк. Проблеми сталінізму і переосмислення радянського минулого. Український історичний журнал. Київ. 1994. Вип. 1. С. 88-100. Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1994/1/10.pdf>

Тема 2

СТАНОВЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-КОМАНДНОЇ СИСТЕМИ І РЕЖИМУ ОСОБИСТОЇ ВЛАДИ І В. СТАЛІНА

План.

1. Передумови та основні чинники формування адміністративно-командної системи та режиму особистої влади Сталіна 1917-1929 рр..
2. Біографія Сталіна
3. «Про культ особи і його наслідки» - доповідь М.Хрущова: структура;
 - суть культу особи;
 - основні напрямки критики;
 - жертви та виконавці репресій;
 - культ особи – закономірність чи результат викривлення комуністичної системи влади?

Література:

1. Греченко В. А. Апологія Сталіна і сталінізму (нотатки з приводу двотомника Юрія Ємельянова "Сталін"). Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2008. № 40. С. 355-357. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2008_40_57.
2. Кожукало І. Вплив культу особи Сталіна на ідеологічні процеси на Україні в 1940 – на поч. 1950-х рр. Український історичний журнал. 1989. №2. С.14-25.
3. Кульчицький С.В. XX з'їзд КПРС – переломний пункт в історії радянського комунізму. Укр. іст. журн. 2006. № 2. С. 106-128.
4. Паньонко І., Ряшко О. 1937 рік. Апогей репресій сталінського тоталітарного режиму. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 45. Т.1. 2017 С. 31-34 / http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.45/part_1/8.pdf
5. Про культ особистості та його наслідки. Доповідь Першого секретаря ЦК КПРС тов. Хрущова М. С. XX з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу / <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1448/file.pdf> **(законспектувати).**
6. Самойлов О. До питання політичного портрету Йосипа Сталіна [Електронний ресурс]. Проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 7. С. 296-310. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2013_7_21
7. Стародубець Г., Стародубець В. Образ вождя як один із політичних символів епохи сталінізму. Матеріали VII Волинської Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції. Житомир: Полісся, 2014. С. 135-138.
8. Терлецька Ірина Сутність сталінізму: історіографічне осмислення в сучасній Україні і Росії. Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. 2011. 16. С. 232-248.
Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/xxx_2011_16_232

9. Фон Хаген Марк Проблеми сталінізму і переосмислення радянського минулого. Український історичний журнал. Київ. 1994. Вип. 1 С. 88-100. Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/1994/1/10.pdf>

Тема 3

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В СРСР ДОБИ УТВЕРДЖЕННЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ

План

1. Масова соціальна і географічна мобільність населення в умовах радикальних політичних змін.
2. Долі і траєкторії змін статусів базових соціальних груп (селян, робітників, інтелігенції) в післяреволюційному суспільстві.
3. Номенклатура: способи і джерела формування, ієрархічна структура.
4. Причини, механізми, динаміка виникнення і еволюції маргінальних верств у радянській системі в 1920-1930-ті роки (спецпоселенці, депортовані, куркулі, «вороги народу», політичні в'язні та ін.).
5. Конституція 1936 р.

Література:

1. “Ленін і Сталін – творці незалежності і суверенності Радянської України”: текст і контекст Конституції УРСР 1937 <http://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-lenin-i-stalin-tvortsi-nezalezhnosti-i-suverennosti-radyanskoyi-ukrayini-tekst-i-kontekst-konstitutsiyi-ursr-1937.html>
2. David Hoffmann. Peasant Metropolis: Social Identities in Moscow, 1929-1941. 2000, Chapter 5, The Urban Environment and Living Standards, Chapter 7. Social Identity and Labor Politics, P. 127-136; P.153-157; P.190-215.
3. Даниленко В., Касьянов Г. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-ті роки). К., 1991. 96 с.
4. Кожукало І. Вплив культу особи Сталіна на ідеологічні процеси на Україні в 1940 – на поч. 1950-х рр. Український історичний журнал. 1989. №2. С.14-25.
5. Марочко В. Українські «куркулі» – жертви більшовицької політики соціал-шовінізму. Український селянин.2022. Вип. 27. С. 54-60
6. Марочко В.І. Соціально-правовий статус колишніх поміщиків в УСРР 1920-х рр. // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. Випуск XVIII. К.: 2010. 305 с.
7. Марочко В. І. Сталінська теорія і практика "наступу на куркуля" // Проблеми історії України: факти, судження пошуки. 2015. Вип. 23. С. 78–103.
8. Нольде Б. Е. Номенклатура компартійно-радянська / <http://www.history.org.ua/?termin=Nomenklatura>
9. Сталін та «вороги народу». як у СРСР легалізували масові репресії

Режим доступу: <https://artefact.org.ua/history/stalin-ta-vorogi-narodu-yak-u-srsr-legalizovali-masovi-represiyyi.html>

10. Стародубець Г. М., Стародубець В. О. «Позбавленці» в соціальній структурі радянського села 1920-х років. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. 2019. Вип. 27. С. 19-25.

11. Стародубець Г. Місіонери червоної влади (партійно-радянська номенклатура західноукраїнських областей в 1944 - на поч.1946 рр.). Житомир, 2016. 346 с.

12. Терлецька І. Влада і суспільство епохи сталінізму через призму соціального портрету можновладців і репресованих. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Історія. 2010. Вип. 18. С. 163-169. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzvdp_ist_2010_18_36.pdf

13. Тимошик М. Куркулі. За що радянська влада не любила працьовитих українських господарів. Український тиждень. 27 листопада, 2015 <https://tyzhden.ua/kurkuli-za-shcho-radianska-vlada-ne-liubyla-pratsovytykh-ukrainskykh-hospodariv/>

Тема 4

КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛІНСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ.

План.

1. Використання літератури та журналістики як інструментів пропаганди радянського способу життя та творення образу «нової людини»: «людини-виконавця», «людини-будівника», «захисника вітчизни».
2. Образотворче мистецтво в період сталінського тоталітаризму.
3. Політична сатира як інструмент міжнародної політики:
 - Що таке політична сатира?
 - Історія виникнення політичної карикатури і сатири
 - Радянські сатиричні видання
 - Зарубіжні сатиричні видання
 - Політична сатира та її використання в сучасній міжнародній політиці

Література

1. Безклубенко С. Кіномистецтво та політика: критичний історико-теоретичний нарис. К., 1991–1995. 430 с.

2. Дем'яненко Б. Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. Монографія. – К. : Нелень, 2000. С.166-198.

3. Єремєєва К. Бити сатирою: журнал «ПЕРЕЦЬ» в соціокультурному середовищі Радянської України / наук. ред. В. Куліков. Х.: Раритети України, 2018. 200 с.

4. Єремєєва К. Політичний гумор Радянської України у 1941-1991 рр. (на прикладі журналу «Перець»). Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків, 2016.
5. Єремєєва К. Радянський політичний анекдот як форма повсякденного спротиву. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Історія. 2011. № 982, вип. 44. С. 228-241.
6. Зикун Н. Українська сатирична публіцистика: загальне поняття та джерела становлення. Держава та регіони. Соціальні комунікації. 2013. № 2. С. 77–82
7. Кляті капіталісти! 77 карикатур «Перця» про міжнародну політику
Режим доступу: <https://amnesia.in.ua/perets-cold-war>
8. Маєвський О. Антигітлерівська коаліція в політичному плакаті і карикатурі 1941–1945 рр. Електронний ресурс: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/14-7.pdf>
9. Маєвський О. Політичні плакат і карикатура як засоби ідеологічної боротьби в Україні 1939–1945 рр. К., 2018. 268 с. Електронний ресурс: https://shron1.chtyvo.org.ua/Maievskiy_Oleksandr/Politychni_plakat_i_karykatura_iak_zasoby_ideolohichnoi_borotby_v_Ukraini_1939-1945_rr.pdf?PHPSESSID=bvnk0tr7u2vrl7qdv2o1q3hjt0
10. Перець (Перец), журнал, Киев, СССР // Cartoonia, the Big Encyclopedia of Caricature. Електронний ресурс: <http://cartoonia.ru/library/magazines-and-newspapers/magazines-sovietperiod/perets-perets-zhurnal-kyev-sssr/>
11. Почепцов Г. «Вожди» и пропаганда: Сталин и Андропов // Media Sapiens. – 15 листопада 2015. Електронний ресурс: https://ms.detector.media/trends/1411978127/vozhdi_i_propaganda_stalin_i_andropov/

Тема 5.

ІСТОРИЧНА НАУКА ТА ОСВІТА ДОБИ СТАЛІНІЗМУ

План

1. Ідеологізація історичної науки: причини і наслідки.
2. Історична наука та освіта в СРСР в 1930-х роках.
3. Суть радянської концепції викладання історії в 1930-ті роки.
4. Основні чинники, які впливали на зміну концепції історії України в повоєнний період та її суть.
5. Українська історіографія про вузлові концепти сталінської версії історії України (Єскельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві):
 1. Постать Б.Хмельницького та історичне значення «Переяславської угоди»;
 2. Полеміка у Львівському університеті навколо «школи Грушевського»;
 3. Українська ждановщина.
 - 4 Атака на істориків 1947 р.
 5. Сталінський підручник з історії України.

Література:

1. Гуменюк Т.І. Функціонування історичної науки в умовах радянського режиму (західні області УРСР). Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 101. С. 100-105.
2. Єсельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. Київ: Видавництво «Часопис «Критика»», 2008. - С.67-184.
3. Орлов И. Историк сталинской эпохи на «фронте исторической науки // Харьковский історіографічний збірник. Вип. 11. Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2012. С. 117-130 // <https://www.hse.ru/pubs/share/direct/document/116886808>
4. Портнов А. Історії істориків. Обличчя і образи української історіографії ХХ століття. Київ, 2011.
5. Юркова О. «Україна» на історичному фронті: від наукового часопису українознавства до журналу циклу наук історичних. Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. - Вип.16, ч.2.. 2007. С. 327–355 / <http://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents>
6. Юркова О. Столичні історики: причинок до створення просопографічного портрета київських істориків 1930-х років // Від України до УРСР: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції до 80-річчя перенесення столиці радянської України до міста Києва, м. Київ, 12 грудня 2014 р. - К.: Інститут історії України НАН України, 2015. С. 111-118
7. Юркова О. На українському «історичному фронті» 1934 року: журнал «Історик-більшовик» // Проблеми історії України: факти, судження пошуки. – 2012, 21. С. 195-211.

Тема 6

ПОВСЯКДЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ЛЮДИНИ

План

1. Життя міського соціуму України в 1920-1930-х рр.
3. Життя сільського соціуму України в 1920-1930-х рр..
4. Повсякденне життя міського населення в повоєнний період
5. Повсякденне життя сільського населення в повоєнний період.
6. Особливості моди в СРСР у 1930-1940-х роки
7. Стандарти і стиль життя студентів радянської України 1920-1930-х років.

Реферат:

1. Історія шлюбно-сімейних відносин у радянській Україні 1920-х 1930-х років в умовах повсякденності.
2. Повсякденність православного духовенства в 1920–30-х рр.
3. Жінка і радянська візія модерності: емансипація чи «подвійний тягар»
4. Модні тенденції в одязі. 1930-х – 1940-х років

Література:

1. Борисенко М. В. Житло і побут міського населення України у 20-

30-х роках ХХ століття : Монографія. К.: ВД «Стилос», 2009. 357с.

2. Даниленко В. М. Повсякденне життя українських селян у повоєнний період (1945-1953 рр.) / В. М. Даниленко // Україна ХХ ст. : культура, ідеологія, політика : зб. ст. – К. : ІУ НАНУ, 2005, вип. 9. С. 3-16.

3. Ісайкіна О. Д. Побут і дозволя міського населення України в повоєнний період (1945-1955 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. Д. Ісайкіна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. 20 с.

4. Коляструк О.А. Інтелігенція УСРР у 1920-ті роки: повсякденне життя / Відп. ред. В. Даниленко. Х. : Раритети України, 2010. 386с.

5. Кузнець, Т. (2021). Повсякденне життя радянських міст 1920–1930-х років. Літопис Волині, (22), 51-56.

6. Лукашевич О. М. Побут та дозволя сільського населення України (1920-1930 рр.) : автореф. дис... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. М. Лукашевич; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. 16 с

7. Рябченко О. Студенти радянської України 1920–1930-х років: практики повсякденності та конфлікти ідентифікації: монографія / О.Рябченко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2012. 456 с

8. Українське суспільство в умовах радянського ладу: повсякденний вимір. Навч. посіб. / В. П. Коцур (голов. Ред.) – 2-ге вид. Переяслав-Хмельницький : ФОП Лукашевич О. М., 2014. 574 с.

9. Фіцпатрік Ш. Повсякденний сталінізм. Соціальна історія радянської влади в Росії в 30-і рр.: місто. М. 2001 http://ni.biz.ua/15/15_10/15_10796_shfitspatrik-povsednevniy-stalinizm-sotsialnaya-istoriya-sovetskoy-vlasti-v-rossii-v--e-gg-gorod-m-.html

Тема 7.

ДЕРЖАВНИЙ ТЕРОР ТА РЕПРЕСІЇ

План

1. ГУЛАГ: створення та функціонування упродовж періоду існування сталінського режиму.

2. Великий терор (1936-1938).

3. Хвиля репресій у період пізнього сталінізму: об'єкти терору, форми і способи репресій, наслідки.

4. Масові депортації народів Радянського Союзу в період Другої світової війни та перших повоєнних років.

5. Голодомори 1932-1933 і 1946-1947 років як один із видів державного терору.

6. Боротьба радянської влади проти українського повстанського руху в повоєнний період: форми, способи, масштаби і наслідки.

Література:

1. Баберовскі Йорг. Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з німецької. К.: К.І.С., 2007. С. 112-174.

2. Білас І. Червоний терор в Україні 1917-1953 рр. Боротьба з національно-визвольним рухом / <http://oun-upa.org.ua/articles/bilas.html>

3. Білокінь С. І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917-1941 рр.). Джерелознавче дослідження. К. ДМП «Полімед», 1999.
4. Вронська Т. Упокорення страхом: Сімейне заручництво у каральній практиці радянської влади (1917-1953 рр.); наукове видання. – К.: Темпора, 2013. С.49-71; 91-143; 182-198; 216-245
5. Кульчицький С. Сталінська диктатура в період другого комуністичного штурму (1929–1938 рр.). Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвід. зб. наук. пр. 2012, вип. 21. С. 118-134.
6. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Кига 2.. К.: Темпора 2013. С.120-132; 172-175; 245-263; 377-520; 576-604.
7. Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ - ХХ ст. Історичні нариси / [Д. В. Архієрський, О. Г. Бажан, Т. В. Бикова та ін. Відповід. ред. В. А. Смолій.] – К.: Наук. думка, 2002. 952 с.
8. Рафальська Т. «Великий терор» на Житомирщині (липень 1937 - листопад 1938 рр.). Житомир: Волинь, 2012. 180 с.
9. Сефан Куртуа, Ніколя Верт, Жан-Луї Панне, Анджей Пачковський, Карел Бартошек, Жан-Луї Марголен. Чорна книга комунізму. Злочини, терор, репресії / Пер. з фран. Ярема Кравець. Львів, 2008. С. 158-227.
10. Стародубець Г. Генеза українського повстанського запілля. Тернопіль. 2008. 464 с.
11. Козицький А. Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті (причини, особливості, наслідки). Львів, 2012. С.99-215; 340-379.
12. Організація українських націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси. Київ, 2005. 495 с.

Тема 8. ЕКСПОРТ СТАЛІНІЗМУ В КРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

План

1. Передумови для політики «експорту революції» та розширення сфер впливу сталінського режиму в країнах Центрально-Східної Європи.
2. Ліквідація профашистських організацій та сил колабораціоністів, відновлення демократичних інститутів.
3. Індустріалізація та кооперація сільського господарства.
4. Формування культу вождів – Б. Берута (Польща), К. Готвальда (Чехословаччина), М. Ракоші (Угорщина).
5. Інституційне оформлення прорадянського блоку (Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ); Організація Варшавського Договору)

Література:

1. Епплблом Енн. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944-1956. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 623 с.

2. Ivan Berend. Central and Eastern Europe, 1944–1993: Detour from the Periphery to the Periphery. Cambridge, 2007.
3. Jan T. Gross. Social Consequences of War: Preliminaries to the Study of Imposition of Communist Regimes in East Central Europe // East European Politics and Societies. 1989. Vol. 2. Pp. 198-214
4. Norman Naimark. Russians in Germany: A History of the Soviet Zone of Occupation. Cambridge, 1995.
5. Paczkowski. Polish–Soviet Relations 1944–1989: The Limits of Autonomy // Intermarium. 2003. Vol. 6.

Тема 9. **Спадщина сталінізму в сучасному світі**

План

1. Неосталінізм і витоки сучасного російського політичного менталітету.
2. Концепція «руського міра»: суть і витоки.
3. Політика керівництва сучасної Росії щодо пам'яті про Другу світову війну: доктрина «победобесія».
4. «Рашизм» як нова ідеологія сучасної російської імперії.
5. Сталінізм в історичній пам'яті народів пострадянського простору.

Література:

1. Vjollca Mucaj, Pranvera Dibra. From the Soviet Union to Russia, the Fall and the Rise of an Empire // European Journal of Social Sciences. May - August 2019, Volume 2, Issue 2
2. Бокоч В. «Русский мир» як антиукраїнська релігійно-політична концепція // Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2019. Випуск 24, с. 134-140
3. Борис Хавкин. Ностальгия по сталинской империи в постсоветском дискурсе // Форум новейшей восточноевропейской истории и культуры - No 1, 2010 - <http://www1.ku-eichstaett.de/ZIMOS/forum/inhaltruss13.html>
4. Грицяк І. Рашизм як загроза Україні, Європі, світу. Режим доступу - <https://fpmv.kubg.edu.ua/pro-fakultet/kafedry/kafedra-fizychnoi-reabilitatsii-ta-biokineziolohii/podii/2055-rashyzm-iaak-zahroza-ukraini-yevropi-svitu.html>
5. Николай Копосов. Мемориальный закон и историческая политика в современной России. Ab Imperio, 2/2010, pp. 249-274.
6. Потапенко Я. Історико-політичні та соціокультурні наслідки впровадження псевдорелігійної концепції «руського міра» в сучасній Україні// Наукові записки з української історії. Збірник наукових статей. Випуск 33, 2013. С. 291-297
7. Примаченко Я. Історична політика РФ та її вплив на території південно-східної України та АР Крим в контексті «руського мира» // Регіональна історія України: Зб. наук. ст. К.: Інститут історії України НАН України, 2017, Вип. 11. С. 101-132.

8. Ткаченко В.М. Наративи історичної пам'яті в політичному транзиті України та Росії: монографія. Київ: 2020. 144 с.
9. Якубова Л., Головки В., Примаченко Я. Русский мир на Донбасі та в Криму: історичні витоки, політична технологія, інструмент агресії: (Аналітична доповідь) / Інститут історії України НАН України.- Київ, 2018. 227 с.

ПІДСУМКОВА МОДУЛЬНА РОБОТА (аудиторна)

Наприкінці вивчення курсу «Історія і теорія сталінізму» студенти виконують модульну контрольну роботу. Результати модульної роботи є складовою підсумкової оцінки за курс.

Для того, щоб ця оцінка була якомога кращою, ви повинні продемонструвати гарні знання впродовж занять впродовж семестру та написати модульну роботу з відмінним, або ж, принаймні, добрим результатом.

Підсумкова модульна робота складається з 3 типів завдань, які відповідають трьом рівням складності. Рівень I – стандартне застосування навчального програмного матеріалу за алгоритмами і зразками. На цьому рівні студенти мають знати основні історичні терміни та поняття. До завдань першого рівня належать теоретичне завдання (дати визначення термінів) і тестові завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді.

За допомогою теоретичного завдання перевіряється знання студентами хронології основних історичних подій та явищ, вміння робити аргументовані висновки, виконувати завдання за відомими алгоритмами в стандартних ситуаціях. За виконання завдання студент може одержати від 0 до 32 балів (по 16 балів за завдання) залежно від повноти відповіді.

До тестових завдань належать тестові завдання закритого типу з вибором однієї правильної відповіді: для кожного завдання запропоновано чотири варіанти відповіді, з яких лише один варіант відповіді правильний. Завдання з вибором відповіді вважається виконаним правильно, якщо в бланку відповідей позначена тільки одна правильна літера – правильна відповідь. За виконання завдання студент може одержати 0 або 2 бали.

Творче завдання передбачає застосування навчального програмного матеріалу в змінених і ускладнених ситуаціях. На цьому рівні студент повинен уміти використовувати набуті знання і вміння, аналізувати історичні явища і події та робити обґрунтовані висновки. За виконання задачі студент може одержати від 0 до 58 балів.

Розподіл балів за завданнями:

Завдання	Формат завдань	Кількість завдань	Максимальна кількість балів	
			За кожне завдання	За всі завдання
I	Теоретичне	2	16	32
II	Тестове	5	2	10
III	Творче	1	58	58
Всього		13	-	100

Результат залежить від загальної кількості правильних відповідей.

Для того, щоб ви могли краще підготуватися, перед написанням роботи ви маєте змогу ознайомитися з її орієнтовними завданнями.

ТЕСТИ

1. Вперше термін «тоталітаризм» було використано з пропагандистською метою:

а) Б.Муссоліні; б) А.Гітлером; в) Й.Сталіним; г) М.Бухаріним.

2. Завершальною подією в процесі становлення первісної концепції тоталітаризму слід вважати вихід книги Карла Фрідріха та Збігнева Бжезінського:

а) «Витоки тоталітаризму»; б) «Тоталітарна диктатура та автократія»;
в) «Джерела тоталітаризму»; г) «Новий клас».

3. Вкажіть роки життя Йосипа Сталіна:

а) 1879 – 1953; б) 1878 – 1954; в) 1879 – 1961; г) 1873 – 1947.

4. Справжнім іменем Йосипа Сталіна було:

а) Йосип Бродський; б) Міхо Саквалерідзе;
в) Йосип Джугашвілі; г) Михайло Ульянов.

5. В 1919 році Сталін керує обороною міста:

а) Царгород; б) Царицин; в) Москва; г) Єлисаветград.

6. Хто очолив радянську Росію після смерті В. Леніна:

а) Л. Троцький; б) Л. Каменєв; в) Й. Сталін; г) М. Бухарін.

7. 3 квітня 1922 р. на пленумі ЦК Й. Сталін було обрано:

а) головою ЦК РКП(б); б) головою Раднаркому;
в) наркомом з національної політики;
г) Генеральним секретарем ЦК РКП(б)..

8. Ініціатором проведення політики «червоного терору» виступив:

а) Й.Сталін; б) Ф. Дзержинський; в) М.Бухарін; г) В.Ленін;

9. Вкажіть причини запровадження НЕПу.

а) криза перевиробництва;
б) голод в радянській державі;
в) криза політики воєнного комунізму;
г) невдоволення селін продрозверсткою та народні повстання.

10. Однією з головних причин переходу до непу було:

а) продовження «світової революції»;
б) зростання революційної кризи на Заході;
в) масові повстання в сільській місцевості, виступи у містах, армії та на

флоті;

г) соціально-економічна й політична стабільність у країні.

11. Автором економічної моделі розвитку радянської держави, заснованої на ринковій рівновазі як головному критерії, наприкінці 1920-х років був:

а) М.Бухарін; б) Й.Сталін; в) Л.Троцький; г) Г.Зінов'єв.

12. Роком «великого перелому», «рішучого наступу соціалізму на капіталістичні елементи міста і села» Сталін назвав.

а) 1929 р.; б) 1930 р.; в) 1928 р.; г) 1933 р..

13. Індустріалізація це -

а) створення могутнього воєнно-промислового комплексу;

б) зростання безробіття;

в) інтеграція СРСР до світової економіки;

г) перетворення СРСР на індустріально - аграрну країну.

14. Вкажіть лідера КП(б)У в 1928-1938 рр.:

а) Л.Каганович; б) С.Косіор; в) М.Хрущов; г) В.Чубар.

15. Процес закладення основ формування командно-адміністративної системи в основному був завершений у?

а) 1941 р; б) 1938 р.; в) 1929 р.; г) 1924 р..

16. Під впливом вказівок Сталіна, Кірова та Жданова у 1934-1936 рр з'явилися постанови ЦК ВКП (б) про викладання історії. Вони:

а) сприяли розвитку історичної науки;

б) сприяли політизації історичної науки;

в) забороняли викладання історії в школах;

г) забороняли викладання національної історії в школахСРСР.

17. Який з напрямів НЕ відноситься до Сталінської ідеологізації науки?

а) втручання партійних діячів в процес історичного пошуку (цензура/репресії);

б) визнання виняткового права вождя на написання історії;

в) ідеалізація минулого;

г) відокремлення науки від адміністративно-директивних методів управління.

18. Який рік був оголошений Сталіним, як “рік великого перелому”?

а) 1926 ; б) 1929 ; в) 1937 ; г) 1931 .

19. Який з'їзд ВКП (б) увійшов в історію як “з'їзд переможців” і “з'їзд розстріляних” ?

а) XVII ; б) XV ; в) XVIII; г) XIX.

20. Яка книга стала офіційним та перевіреним виданням, що “тлумачило основні питання історії партії та марксизму-ленінізму і не допускало довільних тлумачень” ?

- а) “Об основах ленинизма”; б) “Краткий курс истории ВКП(б)”.
- в) “Про політику партії в галузі літератури та мистецтва”;
- г) “Про деякі питання історії більшовизму”;

21. Який шкільний предмет у 1934 р. підпадав під особливий державний контроль, згідно з постановою ЦК ВКП(б) і РНК СРСР?

- а) література; б) математика; в) історія СРСР; г) фізика.

22. У квітні 1932 року ЦК ВКП (б) прийняв постанову «Про перебудову літературно-художніх організацій», наслідком якої стало:

- а) відкриття будинків культури в сільській місцевості;
- б) організація музеїв та виставкових залів у великих містах СРСР;
- в) створення спілок художників, письменників, композиторів;
- г) встановлення Сталінської премії за досягнення у сфері мистецтва.

23. Відповідно до «пакту Молотова – Ріббентропа» розмежування сфер впливу між Німеччиною та СРСР відбулося по лінії річок:

- а) Нарев, Вісла, Дністер; б) Вісла, Сян, Збруч;
- в) Збруч, Одер, Буг; г) Нарев, Вісла, Сян.

24. Яка риса НЕ була характерною для політики індустріалізації?

- а) Форсований темп;
- б) Розвиток важкої промисловості, переважно групи «А» ;
- в) Жорсткі, часто необґрунтовані плани;
- г) Здійснювалась за кошти зовнішніх кредиторів.

25. Возвеличення Сталіна засобами масової пропаганди, в творах культури і мистецтв, документах, законах – це ознаки:

- а) культу особи; б) цензури; в) ідеологізації; г) ідеалізації.

26. Спосіб організації суспільних відносин, для якого характерні суворий централізм господарського життя на базі державної власності, використання ідеологічних методів управління, панування партійно-державної бюрократії за відсутності реальної свободи і справжньої демократії :

- а) система адміністративного контролю;
- б) керовано-адміністративна система;
- в) командно-адміністративна система;
- г) загальне адміністрування.

27. Яка з цілей НЕ стосується політики Великого терору?

- а) абсолютна влада, шляхом перетворення партійної в особисту;
- б) особисте збагачення Сталіна;
- в) трансформація суспільства за моделлю марксистсько-ленінської ідеології;
- г) силоміць накидав радянському суспільству “реальність уявленого народу”.

28. Яка політична сила НЕ стосується внутрішньопартійної боротьби

1920 років у ВКП(б) ?

- а) Ленінградська опозиція (Зінов'єв, Каменєв);
- б) Праві уклоністи (Бухарін);
- в) Троцькісти;
- г) Леніністи-марксисти

29. Голодомор на Україні тривав протягом:

- а) 1929–1930 рр.; б) 1930–1931 рр.; в) 1931–1933 рр.; г) 1932–1933 рр..

30. Як у народі називався закон, написаний власноруч Й. Сталіним у серпні 1932 р.?

- а) «Закон про ліквідацію куркульських господарств у районах суцільної колективізації»;
- б) «Закон про п'ять колосків»;
- в) «Закон про злісне саботування»;
- г) «Закон про ліквідацію куркульства як класу».

31. Яке поняття виникло у зв'язку зі здійсненням сталінської індустріалізації?

- а) «трест»; б) «стахановець»; в) «продрозверстка»; г) «концесія».

32. 7 серпня 1932 року Сталін підписав постанову яку сучасники назвали:

- а) «Закон про п'ять колосків»; б) Ліквідація куркульства як класу;
- в) Воєнний комунізм; г) Нова економічна політика.

33. Що стало наслідком створення в 1934 році Спілки письменників України?

- а) Припинення масових репресій серед літераторів;
- б) Поглиблення процесів українізації
- в) Формування самобутньої течії модерністів;
- г) Утвердження ідеологічного контролю за творчістю митців.

34. Рішення політбюро ЦК ВКП(б) від 2 липня 1937 року «Про антирадянські елементи» поклало початок:

- а) «великому терору»; б) «культу особи Сталіна»;
- в) «індустріалізації» в) «культурній революції».

35. Політика більшовицької влади, спрямована на ліквідацію цілої верстви хазяйновитих, заможних господарів, називалася:

- а) розкуркуленням; б) колективізацією; в) експропріацією ; г) пацифікацією.

36. Репресивний орган більшовицько-радянської влади в 30-ті роки, завданням якого було придушення опозиції, боротьба з «класовими ворогами» тощо, називався:

- а) НКВД; б) комнезами; в) ДПУ; г) комбіді.

37. З якою метою була здійснення партійна чистка?

- а) послабити ролі партії в державному житті; б) зміцнити роль партії;
- в) зміцнити позиції Й. Сталіна; г) поширити критичні настрої у ВКП(б).

38. Декларація про утворення Союзу РСР і союзний договір були затверджені:

- а) 30 грудня 1922 р; б) 29 грудня 1924 р;
- в) 30 грудня 1925 р; г) 24 січня 1923 р.

39. Перша союзна Конституція була прийнята у:

- а) грудні 1925 р.; б) січні 1924 р.; в) грудні 1922 р.; г) 30 грудня 1925 р..

40. Масові репресії 1937 – 1938 рр. поширювалися:

- а) на представників так званих національних меншин;
- б) на все суспільство, без винятку на партійну чи національну приналежність;
- в) на членів та активних діячів більшовицької партії;
- г) виключно на стару «більшовицьку гвардію», що свого часу працювала з Леніним.

41. Великий терор насамперед проводився проти:

- а) колгоспного селянства; б) партійно-державної еліти;
- в) національних меншин; г) злочинних елементів.

42. Очільником НКВС СРСР у 1936–1938 роках був:

- а) Ніколай Єжов; б) Л.Берія;
- в) Г.Ягода; г) Ф.Дзержинський.

43. ГУЛАГ було створене Постановою ЦВК і РНК СРСР від 10 липня:

- а) 1929 р.; б) 1933 р.; в) 1934 р.; г) 1941 р.

44. 1 грудня 1934 року у в Смольному було вбито першого керівника Ленінградського обкому ВКП (б) Сергія Мироновича Кірова:

- а) М.Бухаріна; б) С.Кірова; в) Л.Троцького; г) Г.Зінов'єва.

45. Процес закладення основ формування командно-адміністративної системи в основному був завершений у?

- а) 1941 р; б) 1938 р.; в) 1925 р.; г) 1929 р..

46. У роботі Потсдамської конференції голів урядів Великої Британії, СРСР і США (станом до 28 липня 1945 р.) брали участь:

- а) Й. Сталін, Ф. Рузвальд, В. Черчіль;
- б) Й. Сталін, Г. Трумен, К. Етлі;
- в) Й. Сталін, Г. Трумен, В. Черчіль ;
- г) Й. Сталін, Ф. Рузвальд, К.Етлі;

47. Чим була спричинена хвиля політичних репресій в СРСР наприкінці 40-х поч. 50-х рр.?

- а) Прагнення відновити жорстокий контроль над суспільством;
- б) Особистими якостями Й. Сталіна;
- в) Прагнення оточення Сталіна усунути його від влади;
- г) Невдоволенням партійного апарату реформами.

48. Арешт і розстріл Л. Берії був викликаний тим, що він:

- а) очолював змову проти країни та КПРС; б) був агентом англійської розвідки;
- в) виступав за розвал СРСР;
- г) був серйозним суперником в боротьбі за владу для Хрущова.

49. Як називається процес, описаний в уривку з історичного джерела?

«Після закінчення Другої світової війни на батьківщину поверталися сотні тисяч військовополонених та цивільних осіб, що добровільно чи примусово опинилися за межами своєї країни внаслідок війни»

- а) демобілізація ; б) реевакуація ; в) депортація ; г) репатріація.

50. «Операція «Вісла» – це:

- а) воєнна операція Армії Крайової проти загонів УПА на завершальному етапі Другої світової війни;
- б) примусове виселення українського населення з його етнічних земель на сході Польщі до її західних воєводств, здійснене польським урядом у 1947 р.;
- в) переселення українського населення з його етнічних територій, що увійшли до складу Польщі, до УРСР, здійснене на підставі договору 1945 р.;
- г) спільна польсько-радянська військово-каральна операція на території Західної України проти загонів УПА та місцевого населення, яке підтримувало їх.

51. Яку назву отримав ідеологічний наступ на радянське суспільство сталінського режиму після завершення Другої світової війни?

- а) «лисенківщина»; б) «ждановщина»; в) «волобуєвщина»; г) «шумськізм».

52. Яка подія дозволила поширити авторитет Сталіна на міжнародній арені?

- а) підписання пакту “Молотова-Ріббентропа” ;
- б) форсована індустріалізація;
- в) перемога у Другій світовій війні; г) великий терор.

53. В період «ждановщини» нищівній критиці було піддано:

- а) журнали «Всесвіт» і «Перець»; б) журнали "Звезда" і "Ленинград";
- в) журнали «Огонек» і «Юность»; г) журнали «Звезда» і «Огонек»

54. Що було причиною голоду 1946–1947 рр.?

- а) недосконалість системи господарювання;

б) значне вилучення зерна;

в) повоєнна розруха;

г) поєднання цих факторів.

55. Надмірне возвеличення будь-кого й поклоніння йому називається:

а) суб'єктивізм; б) культ особи; в) об'єктивізм; г) волюнтаризм.

56. Процес ліквідації наслідків сталінізму, започаткований після смерті Й. Сталіна, називається:

а) депортація; б) депопуляція; в) демонополізація; г) десталінізація.

57. XX з'їзд КПРС, на якому з доповіддю «Про культ особи та його наслідки» виступив М. Хрущов, відбувся у:

а) листопаді 1955 р.; б) лютому 1956 р.; в) червні 1956 р.; г) грудні 1957 р..

58. Антирадянський збройний рух опору в повоєнний період наймасштабніше розгорнувся в:

а) Україні та Прибалтиці;

б) Далекому Сході та Прибалтиці;

в) Україні та Білорусії;

г) Середній Азії та Закавказзі.

59. Примусове переселення, вигнання чи висилка з постійного місця проживання або з держави окремих осіб чи народів:

а) репарація;

б) геноцид;

в) трансфер;

г) депортація.

60. Науковці сходяться на думці, що в радянській імперії національну приналежність витісняла:

а) партійна;

б) соціальна;

в) професійна;

г) етнічна.

61. Сталін наголошував на тому, що особливістю радянської культури є те, що вона є:

а) «національною за формою і соціалістичною за змістом»;

б) «націоналістичною за формою і соціалістичною за змістом»;

в) «соціалістичною за формою і національною за змістом»;

г) «інтернаціональною за формою і соціалістичною за змістом»;

62. В якому році ВКП(б) перейменовано в КПРС?

а) 1952;

б) 1951;

в) 1945;

г) 1937.

63. Автором дефініції «нова спільність людей» в 1930-х роках виступив:

а) Й. Сталін;

б) М. Бухарін;

в) В. Жданов;

г) М. Хрущов.

64. Пік депортацій в СРСР припадає на:

а) період німецько-радянської війни; б) 1930-ті роки;

в) 1939-1941 рр.;

г) 1946-1953 рр.

65. Радянська модель економічного розвитку ґрунтувалася на:

- а) механізований праці вільнонайманих робітників;
- б) примусовій праці;
- в) законах ринкової економіки;
- г) законах вільного ринку.

66. Суть концепції «русского міра» включає такі складові, які слугують об'єднуючим чинником «російськості» (виділити *Не правильне*):

- а) православну віру;
- б) повагу до культурної самобутності не російських народів;
- в) російську мову;
- г) слов'янське коріння;

67. Ідеологічним натхненником «рашизму», на думку, дослідників, є:

- а) О.Солженіцин
- б) О. Дугін
- в) В.Путін
- г) Т.Снайдер.

ВАРІАНТИ ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ:

1. За монографією Енн Епплбом. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944-1956. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 623с.

Висловіть та обґрунтуйте свою думку:

1. Чому для більшовиків «радянiзація» Східної Європи була дуже важливим завданням порядку денного?

2. Охарактеризуйте комуністичних лiдерiв країн Східної Європи перших повоєнних рокiв; наскільки вони були національно-зорiєнтованими i що змушувало їх проводити проталiнську політику у власних країнах? В чому це виявлялося?

3. Яку роль у системі державної влади Східноєвропейських країн відігравали національні «спецслужби» i чи мали вони зв'язок з НКДБ –КДБ? Що було «запозичене» ними з досвіду роботи сталiнського НКДБ?

4. Яким чином змінювалося смислове наповнення терміну «фашист» i чому?

5. Хто ставав об'єктом насилля в повоєнній Східній Європі i чому?

6. Що сталося з німецькими концтаборами після війни? Яка була відмінність між становищем їхніх в'язнів у період нацистського режиму i комуністичного?

7. Чим були зумовлені повоєнні депортації i хто став їх об'єктом?

8. Єврейське питання в повоєнній Європі та шляхи його вирішення.

9. Чому комуністична влада виступала палким опонентом створення громадських молодіжних організацій,

10. Яким чином комуністичні режими знищували всякі прояви політичної активності опозиційних молодіжних громадських організацій?

2. За працею Anita Pisch. The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929 - 1953: archetypes, inventions and fabrications. The Australian National University, 2016. Режим доступу. <https://press-files.anu.edu.au/downloads/press/n2129/pdf/book.pdf>

1. Розкрийте суть тези автора про «ієрархію культiв особи» (a hierarchy of cults) в період правління Сталiна (с.с 74-78);

2. Чому, на думку автора, культура i мистецтво потрапили під повний контроль Сталiна/більшовицької партії? (90-93);

3. Яким бачиться зв'язок автора між православними іконами і радянським плакатним мистецтвом 1930-х років? (с.103)
4. Чому Сталін сприяв виникненню культу Леніна? (133-151)

ДАТИ ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ:

Сталінізм; командно-адміністративна система;
тоталітаризм; партійна номенклатура;
культ особи; геноцид;
депортації; Великий терор;
голодомор; червоний терор;
«рік великого перелому»; «радянський народ»;
«вороги народу»; «Сталінська конституція»;
Соціалістичний реалізм; цензура; ГУЛАГ;
«Рашизм»; «Ідеологія «русского міра»»

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Васильєв В. Політичне керівництво УРСР і СРСР: динаміка відносин центр–субцентрвлади (1917–1938). К.: Інститут історії України НАН України, 2014. 376 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-7298-9/978-966-02-7298-9.pdf>

2. Відносини держави, суспільства і особи під час створення радянського ладу в Україні (1917–1938 рр.) / Ред. кол.: Смолій В. А., (гол. редкол.), Боряк Г. В., Верстюк В. Ф., Даниленко В. М., Кульчицький С. В., Реєнт О. П.; НАН України. Інститут історії України. Т. 2. К.: Інститут історії України, 2013. 812 с. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: — <http://history.org.ua/?litera&id=9414&navStart=67>

3. Грабовський С. Убити Сталіна, інакше його міфи вб'ють нас: Соціальна міфологія "найкращого друга фізкультурників" і його послідовників. К.: Видавничий дім "Стилос", 2019. 503 с.

4. Грабовський С. Україна today: під прапором сталінізму. Соціальна міфологія. - Київ, 2013. – 230 с.

5. Дем'яненко Б. Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. Монографія. – К.: Нелень, 2000.

6. Епплбом Енн. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944-1956. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 623 с.

7. Єскельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. – Київ: Видавництво «Часопис «Критика»», 2008. 303 с.

8. Життя "по-радянськи": проблеми вивчення та інтерпретації (Із циклу "Повсякдення: візії та смисли"): збірник матеріалів IV Всеукраїнського науково-теоретичного семінару, 27-28 квітня 2018 р., м. Вінниця. Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. Вінниця: ТОВ "ТВОРИ", 2019. 272 с.

9. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Книга 2.. К.: Темпора 2013. 628 с.
10. Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. Книга 3. К.: Темпора, 2013. 388 с.
11. Норман М. Неймарк. Геноциди Сталіна. Київ, 2011. 135 с.
12. Політичний терор і тероризм в Україні. XIX - XX ст. Історичні нариси / [Д. В. Архієрський, О. Г. Бажан, Т. В. Бикова та ін. Відповід. ред. В. А. Смолій.] К.: Наук. думка, 2002. 952 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://history.org.ua/?litera&id=9659&navStart=3>
13. Почепцов Г. Г. СССР: страна, созданная пропагандой. Х.: Фолио, 2019. 459 с.
14. Ткаченко В.М. Наративи історичної пам'яті в політичному транзиті України та Росії: монографія. Київ: 2020. 144 с.
15. Ivan Berend. Central and Eastern Europe, 1944–1993: Detour from the Periphery to the Periphery. Cambridge, 2007.
16. Raymond Pearson. The Rise and Fall of the Soviet Empire. 2d ed. New York, 2002.
17. Stephen Kotkin. Magnetic Mountain: Stalinism as a Civilization. Berkeley and Los Angeles, 1995

Додаткова:

1. Білас І.. Червоний терор в Україні 1917-1953 рр. Боротьба з національно-визвольним рухом / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oun-upa.org.ua/articles/bilas.html>
2. Вронська Т. Упокорення страхом: Сімейне заручництво у каральній практиці радянської влади (1917-1953 р.р.): наукове видання. К.: Темпора, 2013.
3. Греченко В. Апологія Сталіна і сталінізму (нотатки з приводу двотомника Юрія Ємельянова «Сталін») М.: ВЕЧЕ, 2007. 576 с.; Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ 2008. № 40. С. 355-357. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2008_40_57
4. Гриневич В. Сталінська національна політика щодо національних меншин у роки Другої світової війни 1939- 1945 рр.. // <http://www.kby.kiev.ua/komitet/conference/Grynevych.pdf>
5. Горох М. "Золото – державі! Торгсин у радянській Україні, 1931–1936" / Інститут історії України НАН України, Чернігівський історичний музей ім. В.В. Тарновського. 2020
6. Заручники тоталітарного режиму: репресії проти родин «ворогів народу» в Україні (1917-1953 рр.) / НАН України. Інститут історії України; Служба безпеки України. Інститут дослідження проблем державної безпеки. К.: Інститут історії України, 2009. 486 с.
7. Лемкін Р. Радянський геноцид в Україні. [Електрон.ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/Article/1349371.html>

8. Маля М. Радянська трагедія: історія соціалізму в Росії 1917-1991 р. Київ, 2000. 608 с.
9. Рафальська Т. «Великий терор» на Житомирщині (липень 1937 - листопад 1938 рр.) Житомир: Волинь, 2012. 180 с.
10. Сервіс Р. Товариші. Комунізм: світова історія. Київ, 2012. 616 с.
11. Стародубець Г. Місіонери червоної влади (партійно-радянська номенклатура західноукраїнських областей в 1944 - на поч.1946 рр.). Житомир, 2016. 346 с.
12. Стародубець Г., Стародубець В. Образ вождя як один із політичних символів епохи сталінізму . Матеріали VII Волинської Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції. – Житомир: Полісся, 2014. С. 135-138..
13. Anita Pisch. The personality cult of Stalin in Soviet posters, 1929 - 1953: archetypes, inventions and fabrications. The Australian National University, 2016. Режим доступу. <https://press-files.anu.edu.au/downloads/press/n2129/pdf/book.pdf>
14. Discussing Stalinism: Problems and Approaches Edited by Markku Kangaspuro and Vesa Oittinen. Aleksanteri Institute, Helsinki, 2015, 122 p.
15. Ellman, Michael. "Soviet Repression Statistics: Some Comments". // Europe-Asia Studies. Taylor & Francis. 54 (7), November 2002:1152–1172. https://sovietinfo.tripod.com/ELM-Repression_Statistics.pdf
16. Ellman, Michael. "Stalin and the Soviet Famine of 1932–33 Revisited". Europe-Asia Studies. 2007, 59 (4): 663–93.
17. Ian D. Thatcher. Stalin and Stalinism: A Review Article // Europe-Asia Studies, 2004, 56:6, 907-932 // <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0966813042000258105>
18. Jan T. Gross. Social Consequences of War: Preliminaries to the Study of Imposition of Communist Regimes in East Central Europe // East European Politics and Societies. 1989. Vol. 2. Pp. 198-214
19. Norman Naimark. Russians in Germany: A History of the Soviet Zone of Occupation. Cambridge, 1995.
20. Paczkowski. Polish–Soviet Relations 1944–1989: The Limits of Autonomy // Intermarium. 2003. Vol. 6.
21. Paul A. Kramer. Power and Connection: Imperial Histories of the United States in the World // American Historical Review. 2011. Vol. 116. No. 5. Pp. 1348-1391.
22. Yves Cohen. Circulatory Localities: The Example of Stalinism in the 1930s // Kritika. 2010. Vol. 11. Pp. 11-45

Інтернет ресурси:

1. Відкриті журнали - [AOSIS OpenJournals / AOSIS –](#)
2. Clio Online: Themenportal Europäische Geschichte / Кліо Онлайн: тематичний портал з історії Європи - <http://www.europa.clio-online.de> -
3. Modern History » Stalin - <https://besthistorysites.net/modern-history/stalin/> -

4. GULAG: Soviet Forces Labor Camps and the Struggle for Freedom / ГУЛАГ: Радянські табори примусової праці і боротьба за свободу - <http://gulaghhistory.org/nps/onlineexhibit/museum/beyond.php> -
5. Historians.in.ua [Історичний портал] - <http://www.historians.in.ua/> -
6. Голодомор в Україні. 1932–1933: Каталог Інтернет-ресурсів
7. Stalinism - <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/stalinism>

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЗАЛІКУ З КУРСУ

«ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ СТАЛІНІЗМУ»

1. Суть та періодизація епохи сталінізму.
2. Сталінізм як різновид тоталітаризму.
3. Історіографічне осмислення сталінізму. Вітчизняна історіографія сталінізму.
4. Історіографічне осмислення сталінізму. Зарубіжна історіографія сталінізму.
5. Основні риси сталінізму.
6. Біографія Сталіна.
7. Життєвий шлях Сталіна: прихід до влади: 1879-1929 рр..
8. Культ особи Сталіна: основні передумови та чинники формування.
9. Прихід Й. Сталіна до влади. Оцінка В.Леніним особи Сталіна.
10. Баберовскі Йорг. Червоний терор. Історія сталінізму / Пер. з німецької. - К.: К.І.С., 2007. – 248 с. (Що таке сталінізм?).
11. Старух Я. Опір фашизму/ Літопис УПА. Нова серія Т.21.- С.679-702.
12. Доповідь Першого секретаря ЦК КПРС Хрущева М. С. XX з'їздові КПРС «Про культ особи і його наслідки».
13. Передумови та основні чинники формування адміністративно-командної системи та режиму особистої влади Сталіна 1917-1929 рр..
14. Зміни в соціальній структурі в СРСР сталінської доби.
15. Долі і траєкторії змін статусів базових соціальних груп (селян, робітників, інтелігенції) в післяреволюційному суспільстві.
16. Номенклатура: способи і джерела формування, ієрархічна структура.
17. Причини, механізми, динаміка виникнення і еволюції маргінальних верств у радянській системі в 1920-1930- ті роки.
18. Культ особи як один із політичних символів сталінської епохи.
19. Життя міського соціуму України в 1920-1930-х рр.
20. Життя сільського соціуму України в 1920-1930-х рр..
21. Повсякденне життя міського населення в повоєнний період
22. Повсякденне життя сільського населення в повоєнний період.
23. Політична цензура як форма ідеологічного контролю (1920—1930-ті рр.).
24. Використання літератури та журналістики як інструментів пропаганди радянського способу життя.
25. Кінематограф в період сталінського тоталітаризму.
26. Музичне мистецтво в період сталінського тоталітаризму.
27. Повсякдення в період епохи сталінізму.
28. Ідеологізація історичної науки: суть, причини і наслідки.

29. Історична наука та освіта в СРСР в 1930-х роках.
30. Українська історична наука в період сталінізму. М.Яворський; Д.Яворницький; М.Петровський.
31. Ідеологічний наступ сталінізму в повоєнний період. Ждановщина.
32. Охарактеризуйте комуністичних лідерів країн Східної Європи перших повоєнних років; наскільки вони були національно-зорієнтованими і що змушувало їх проводити просталінську політику у власних країнах? В чому це виявлялося? (За монографією Енн Епплбом. Залізна завіса. Приборкання Східної Європи. 1944-1956. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2017. 623 с.)
33. Особливості репресивної політики в період сталінізму її умовна періодизація.
34. «Червоний терор» як пролог державної політики терору
35. Терор та репресії як інструмент проведення примусової колективізації і розкуркулювання.
36. Великий терор (1936-1938).
37. Імперія таборів – ГУЛАГ.
38. Хвиля репресій у період пізнього сталінізму: об'єкти терору, форми і способи репресій, наслідки.
39. Голодомори 1932-1933 і 1946-1947 років як один із видів державного терору.
40. Боротьба радянської влади проти українського повстанського руху в повоєнний період: форми, способи, масштаби і наслідки.
41. С.Кульчицький про сталінську диктатуру.
42. С.Кульчицький про посилення сталінської диктатури в повоєнний період.
43. Військово-політична колаборація радянських громадян в період німецько-радянської війни як один із проявів опору сталінському режиму.
44. Український національно-визвольний рух в 1940-х – на поч. 1950-х років як одна із форм опору сталінському політичному режимові.
45. Депортації як одна з форм вияву сталінської національної політики.
46. Масові депортації народів Радянського Союзу в період Другої світової війни та перших повоєнних років.
47. Масові депортації у 1939-1941 -х роках. Причини та наслідки політики масових депортацій окремих народів СРСР.
48. Репресивна політика радянської влади щодо учасників національного руху опору в західних областях України в 1944-1953 рр.
49. Образ вождя як один із політичних символів епохи сталінізму.
50. «Рускій мір» як складова політики неосталінізму.

51. Передумови для політики «експорту революції» та розширення сфер впливу сталінського режиму в країнах Центрально-Східної Європи.
52. Ліквідація профашистських організацій та сил колабораціоністів, відновлення демократичних інститутів в країнах Центрально-Східної Європи..
53. Формування культу вождів – Б. Берута (Польща), К. Готвальда (Чехословаччина), М. Ракоші (Угорщина).
- 54.5. Інституційне оформлення прорадянського блоку (Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ); Організація Варшавського Договору)
55. Політика керівництва сучасної Росії щодо пам'яті про Другу світову війну: доктрина «побєдобєсія».
56. «Рашизм» як нова ідеологія сучасної російської імперії.
57. Сталінізм в історичній пам'яті народів пострадянського простору.

**Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти
з КУРСУ «ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ СТАЛІНІЗМУ»**

Оцінка за університетською шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
Відмінно	Зараховано	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
Добре		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		Задовільно	64-73	D
60-63			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
Незадовільно	Незараховано	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом

Навчально-методичне видання

Стародубець Галина

Методичні рекомендації до курсу
«Історія і теорія сталінізму» для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
032 «Історія та археологія».

Надруковано з оригінал-макета автора
Підписано до друку . Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний
Умов. друк. арк.2,8 д.а.. Наклад 50

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка
10008, м. Житомир, вул. В.Бердичівська, 40.

Свідоцтво про державну реєстрацію:

Серія ЖТ №10 від 07.12.2004 р.

Електронна пошта: zu@zu.edu.ua